

Nyckelbegrepp

Skolforskningsinstitutet ska bidra till en undervisning på vetenskaplig grund. Uppdraget kan ses mot bakgrund av att det i 2011 års skollag infördes ett krav på att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

WWW.SKOLFI.SE | INFO@SKOLFI.SE | TWITTER @SKOLFI

Den kunskap som forskning bidrar med är viktig för att utveckla undervisningen i förskola och skola. Det finns dock sällan några enkla handbokslösningar. Utmaningen för förskollärare och lärare är, att med sitt professionella omdöme och sina erfarenheter värdera den kunskap som relevant forskning och beprövad erfarenhet bidrar med, och med det som utgångspunkt utveckla undervisningen. Skolforskningsinstitutet klargör här vad vi menar med vissa centrala begrepp som förskollärare, lärare och andra verksamma i förskolan och skolan kan möta i anslutning till att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Vetenskaplig grund

Den vetenskapliga grunden handlar om vad forskningen säger. Det gäller både ämnesinnehållet och undervisningen, det vill säga det handlar om vad forskningen säger inom de ämnesområden som läraren undervisar i, och om hur denna undervisning bäst kan utformas för att främja barns och elevers utveckling och lärande.

Vad innebär det då att forskningen ”säger något”? Som verksam i förskolan eller skolan kan man finna kunskap i allt från en enskilda forskningsstudie till en sammanställning av såväl svensk som internationell forskning. En sådan sammanställning kan grunda sig på forskning med en forskningsdesign eller olika typer av forskningsdesigner. Det kan handla om allt från studier med statistiskt säkerställda effekter till studier som genererar vetenskapligt grundade begrepp och

teorier som ger förståelse av undervisningsrelaterade företeelser.

När man som förskollärare eller lärare närmar sig enskilda forskningsstudier är det viktigt att ha en kritisk blick för den aktuella forskningens vetenskapliga förtjänster och begränsningar, och att ha insikt om att det kan finnas annan forskning inom området som kanske delvis ger andra resultat. Det är också viktigt att inse att ny kunskap hela tiden utvecklas och att denna nya kunskap kan fördjupa den vetenskapliga grunden för undervisningen ytterligare.

Att stödja sig på en sammanställning av befintlig forskning ger en säkrare eller mer mångfacetterad bild av vad forskningen säger. Att sammanställa forskningsresultat är dock inte något som en enskild förskollärare eller lärare kan förväntas ha möjlighet att göra. Det är mot denna bakgrund man ska se Skolforskningsinstitutets ena huvuduppgift, att göra systematiska översikter över forskning om metoder och arbetssätt i undervisningen i förskola och skola. En systematisk översikt innebär att med forskningsmetodik sammanställa den bästa tillgängliga vetenskapliga kunskapen för en viss frågeställning vid en viss tidpunkt.

Vetenskapligt förhållningssätt

Att ha ett vetenskapligt förhållningssätt när man planerar, genomför och utvärderar undervisningen betyder i praktiken att man är beredd att ompröva bedömningar och inarbetade arbetssätt och utveckla undervisningen utifrån vetenskaplig kunskap. Ett sådant förhållningssätt är angeläget när verksamma prövar om och hur man kan beakta forskningsresultat i undervisningen. Även om man är tryggt med att den forskning

man tar del av håller hög kvalitet är det också nödvändigt att värdera om forskningens resultat är relevanta för just den undervisning som ska bedrivas och för det sammanhang där detta ska ske, det vill säga i just min skola eller i just mitt klassrum. Hur kan forskningsresultaten omsättas i konkret handling i klassrummet? Eftersom forskningsresultat om undervisning sällan är helt entydiga eller i form av handboksmässiga rekommendationer, behöver professionen pröva, diskutera och kanske pröva igen.

Evidens

Inom vetenskapen innebär begreppet evidens stöd eller belegg. En vanlig missuppfattning är dock att evidens ska tolkas som att det finns bevis för att något är sant. Att vetenskapen ogärna uttrycker sig så absolut beror på att det i stort sett alltid finns en osäkerhet i ett forskningsresultat eller att det finns ett utrymme för alternativa tolkningar. Ett sätt att hantera detta är att försöka bilda sig en så säker eller mångfacetterad bild av en undervisningsrelaterad företeelse som möjligt.

Begreppet evidens har historiskt förknippats med ett visst sätt att bedriva forskning, att genom så kallade randomiserade kontrollstudier studera effekten av en viss insats. Det innebär att låta slumpen avgöra vilka som får del av en insats, vilket gör det möjligt att isolera effekten av denna insats från andra faktorer som kan påverka utfallet. Det är värdefullt och fullt möjligt att göra sådana studier inom utbildningsområdet. För att kunna erbjuda vetenskaplig kunskap kring en mångfald av undervisningsrelaterade frågor, behövs det dock även insikter från forskning som ställer andra frågor och som måste besvaras med hjälp av andra metoder och forskningsdesigner. Det räcker till exempel inte att bara

veta att något har fungerat. Vi behöver också få en djupare förståelse för varför, hur och i vilka sammanhang detta skett.

Evidensbegreppets innebörd har med tiden vidgats till att omfatta olika typer av vetenskapliga metoder, kunskapsintressen och forskningsdesigner. Det gäller såväl inom utbildningsvetenskapen som till exempel inom det kliniskt medicinska området. Vilken typ av forskningsdesign som i en viss situation lämpar sig för en viss fråga måste avgöras från fall till fall. Som vi ser det finns det inte någon hierarki eller given ordningsföljd för hur forskningen ska utformas.

Evidensinformerad praktik

Begreppet evidensinformerad praktik används ibland för att göra det tydligt att utformningen av en verksamhets praktik inte enbart kan grundas på forskningsresultat. På förskolans och skolans område finns flera anledningar till att vidga perspektivet: verksamheten är komplex, det saknas forskning på många områden, och ett fokus enbart på forskningsresultat kan få till följd att andra viktiga kunskaper och erfarenheter inte ges utrymme i utformningen av undervisningen. Hur begreppet evidensinformerad praktik används skiljer sig mellan olika forskare och andra användare av begreppen. För Skolforskningsinstitutet innebär begreppet bland annat att utöver forskningsresultat är beprövad erfarenhet¹ samt kunskap från exempelvis utvärdering viktiga underlag för professionens utveckling av undervisningen. För avvägningen mellan alla dessa olika källor är förskolläraernas och lärarnas professionella erfarenheter och omdöme av avgörande betydelse.

¹ SKOLVERKETS DEFINITION AV BEPRÖVAD ERFARENHET INNEBÄR ATT DEN MÅSTE VARA PRÖVAD, DOKUMENTERAD OCH GENERERAD UNDER EN LÄNGRE TIDSPERIOD OCH AV MÅNGA.

Vad gör Skolforskningsinstitutet?

Skolforskningsinstitutet verkar för att undervisningen i förskolan och skolan bedrivs på vetenskaplig grund. Det gör vi genom att:

- sammanställa forskningsresultat
- fördela forskningsmedel för praktikinära forskning.

På webbplatsen hittar du våra publicerade systematiska översikter, men också information om de översikter som är under arbete. Du kan även läsa mer om vår finansiering av praktikinära forskning och vår forskningsprofil på www.skolfi.se.